

Гетьмана Кирила Розумовського у Києві представляють три національні заповідники

Виставку «Славу примножувати справами. Гетьман Кирило Розумовський» відкрили у Києві у день народження діяча, який гетьманував за надзвичайно складних суспільно-політичних обставин та постійного втручання російської імперії в державну діяльність Гетьманщини та, незважаючи на такі перешкоди, намагався зробити все можливе для збереження державності, а також її реформування та зміцнення. Експозиція представлена у Будинку митрополита Національного заповідника «Софія Київська».

Проект створили спільно три національні заповідники: «Софія Київська», «Гетьманська столиця» (Батурин) та «Чернігів стародавній». У залах розміщено 37 унікальних експонатів.

Учасники відкриття виставки.
(Фото НІКЗ «Гетьманська столиця».)

На відкриття завітав представник родини Розумовських із Швейцарії Грегорі Фабре (Gregoire Fabre), за благодійної підтримки якого реалізовано цей проект. Він приїхав вперше в Україну, засвідчуючи нашій країні підтримку у період повномасштабної російсько-української війни.

«Славу примножувати справами» – це родинний девіз Кирила Розумовського. Виставку у Національному заповіднику «Софія Київська» відкрили з нагоди 275-ї річниці з дня його обрання гетьманом.

«Урочистості відбувалися 22 лютого 1750 року у Глухові, – коментує Юлія Фурсова, завідувач відділу НІКЗ «Гетьманська столиця». – Попри формальний церемоніал, елекція мала важливе зна-

чення для жителів Гетьманщини, адже це знаменувало не лише повернення посади гетьмана, а й подальше відродження та посилення державних інституцій. Варто зауважити, що сам гетьман Кирило Розумовський не був особисто присутній на обранні».

За своє 14-ти річне гетьманування Розумовський докладав максимальних зусиль для становлення української державності – йому вдалося здійснити перетворення в системі судочинства, військової справи, освітньої галузі та медицини, підкреслює Юлія Фурсова. І резюмує: «Своїми політичними поглядами і діями гетьман Розумовський доводив, що Гетьманщина має відбутися як самостійна незалежна держава».

Генеральна директорка Національного заповідника «Софія Київська» Неля Куковальська зауважила, що виставка відбувається у пам'ятці архітектури, яка теж відноситься до періоду Розумовських, – у Митрополичому палаці, який був відроджений із небуття, із руїни. І можливо, Кирило Розумовський бував у цій будівлі. Ці згодки потребують наукового дослідження.

«Сьогодні українська історія говорить про те, що це визначна дійова особа історії української державності, її становлення, відродження Гетьманщини, і вона заслуговує на величезну нашу повагу», – сказала про Кирила Розумовського Неля Куковальська, згадавши про перекручування і викривлення фактів російською та радянською історіографією.

Ярослав Файзулін, директор Центрального державного історичного архіву України у м. Київ, на відкритті виставки «Славу примножувати справами. Гетьман Кирило Розумовський» констатував, що діяльність достойника достатньо представлена в архівних документах: збережені похідна і домова канцелярія, відомості про маєтності Кирила Розумовського тощо. Минулого року повністю оцифровано документи Генеральної військової канцелярії (фонд 51) – це десятки тисяч копій, які є у вільному доступі (<https://cdiak.archives.gov.ua/daparat.php>).

Особливу цінність має представлений на виставці Універсал Гетьмана від 9 жовтня 1763 року з його власноручним підписом та печаткою Війська Запорозького. Цей документ із родинної колекції в 2018-му Національному заповіднику

«Гетьманська столиця» передав нащадок Кирила Розумовського – Грегор Розумовський, який мешкає у Відні.

Уперше на виставці експонується портрет гетьмана Кирила Розумовського, створений минулого року на замовлення «Гетьманської столиці» відомою українською художницею Наталією Павлусенко. На портреті бачимо державника у віці 34 – 35 років – у період його активної реформаторської діяльності 1762 – 1763-х.

Кирило Розумовський (18. 03. 1728 – 21.01.1803) зображений під час перебування в Батурині, якому він повернув офіційний статус резиденції в перший рік свого гетьманування (після того, як російське військо за наказом Петра I вщент зруйнувало його у 1708 році). На картині є Собор Різдва Богородиці в Козельці, який був збудований у стилі українського бароко у 1752 – 1763 роках і в якому покоїться прах матері Кирила Розумовського – Наталії Розумовської.

На виставці представлено залу з іконами XVIII століття з Собору Різдва Богородиці в Козельці, які є частиною колекції Національного заповідника «Чернігів стародавній». А перед зображеннями святих з усіх сторін можна роздивитися у зменшеному вигляді єдиний на сьогодні збережений гетьманський Палац Розумовського в Батурині.

На відкритті виставки також виступили генеральна директорка Національного заповідника «Чернігів стародавній» Наталія Реброва та журналіст Акім Галімов, який ініціював збереження унікальної садиби XVIII століття «Покорщина» на батьківщині гетьмана. Модератором була генеральна директорка НІКЗ «Гетьманська столиця» Тетяна Кербут.

Першими побачили виставковий проект запрошені гості: Юрій Савчук, Євген Сур, Олег Шамшур, Олександр Філоненко, Андрій Мельник, Георгій Коваленко, Ольга Ковалевська та БФ Надії Вовк «Берегиня», й «Україна молода».

Виставка «Славу примножувати справами. Гетьман Кирило Розумовський» у Національному заповіднику «Софія Київська» триватиме до 30 серпня 2025 року.

Валентина САМЧЕНКО

Газета «Україна молода», 18.03.2025

Календар квітня

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Софії та Олександра Русових видає щорічний календар «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2025 рік». Укладачі: Л. Студьонова, І. Каганова. Відповідальний за випуск Ю. Сиболь. Друкуємо частину календаря на квітень.

Квітень

1 – В с. Головеньки Борзенського повіту (нині Ніжинського р-ну) народився Юхим Іванович Фесенко (1850 – 1926), відомий одеський видавець і друкар, просвітителі і філантроп, почесний громадянин Одеси. У 1883 році він заклав у цьому місті друкарню.

12 – В Умані народилася Надія Олександрівна Данилевська (1960), педагог, випускниця НДПІ імені М. Гоголя, поетеса, збирачка фольклору, членкиня Національної спілки письменників України. Разом з чоловіком Миколою Ткачем, відомим етнологом і поетом, удостоєна звання лауреата премії імені М. Коцюбинського за низку книг про народну творчість Чернігівщини. Живе у Києві.

19 – В с. Пелюхівка Прилуцького р-ну народився Василь Васильович Плющ (1945 – 2003), письменник, журналіст, лауреат міжнародної премії імені Г. Сковороди, колишній редактор газети «Літературна Україна».

20 – У містечку Березна на Менщині народився Борис Семенович Драпкін (1925 – 2003), Заслужений учитель України, краєзнавець, організатор у Березному краєзнавчого та музею Г. Г. Верьовки, лауреат премії імені М. Коцюбинського. Жив у Мені.

В Грузії народився Ігор Михайлович Ситий (1955), кандидат історичних наук, старший науковий співробітник обласного історичного музею імені В. В. Тарновського. Спеціалізується на археографічних публікаціях, дослідженні сфрагістики та геральдики, стародруків, рукописних книг, історії церкви доби Гетьманщини.

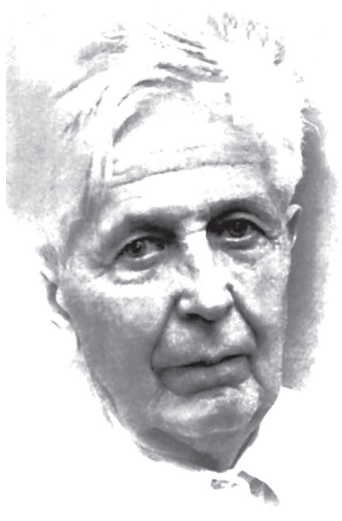
24 – В Чернігові народився Леонід Борисович Могучов (1925 – 2014), художник-графік, автор понад 8500 малюнків та ескізів архітектурних пам'яток Чернігівщини. Картини митця зберігаються в обласному художньому музеї імені Г. Галагана, музеях України, приватних колекціях Канади, США, Великої Британії.

В с. Лісконоги Новгород-Сіверського р-ну народився Олександр Васильович Балабко (1955), письменник, публіцист, поет-пісняр, журналіст, лауреат премії імені І. Франка, М. Коцюбинського.

30 – Народився Ілля Олександрович Сац (1875 – 1912), композитор, віолончеліст і диригент. У 1885 р. родина переїхала до Чернігова, де батько працював присяжним повіреним. Навчався у Чернігівській гімназії. У 1910 р. збирав фольклор на Чернігівщині. У Чернігові зберігся одноповерховий будинок по вулиці Оборонців Чернігова, № 15, який належав Сацам.

Народився Сергій Михайлович Нікольський (1905 – 2012), видатний математик, академік АН СРСР, лауреат багатьох престижних наукових премій. У 1914 – 1918 рр. навчався в Чернігівській чоловічій гімназії. Працював у Чернігівській губполітосвіті та навчався в технікумі. У 1983 р. побував у Чернігові.

Григорій Кочур

му та Вінницькому педінституту.

Разом з дружиною 1943 року був заарештований у Полтаві за приналежність до ОУН, звинувачений в «українському буржуазному націоналізмі» й засуджений на 10 років ув'язнення в Інтинському концтаборі (Комі АРСР), де виконував каторжні роботи на шахтах м. Інта.

В ув'язненні посів провідне місце в інтернаціональному гуртку інтелігенції, не припиняв творчої діяльності. Перекладав, писав вірші, вивчав з допомогою в'язнів нові мови, зокрема, естонську, латиську, вірменську, грузинську, долучав до цього друзів. Активне духовне життя допомагало протистояти реаліям каторги.

Після звільнення (1953) і реабілітації (1962) подружжя Кочурів повернулося в Україну й оселилося в місті Ірпінні під Києвом.

Найближчий соратник М. Рильського, Григорій Кочур був неформальним лідером українського перекладацького цеху.

Кочур належав до ключових фігур національно-культурного відродження в Україні в 60-х роках. Його оселя в Ірпені була центром, де збиралася опозиційно налаштована творча інтелігенція. Після першої хвилі арештів серед української інтелігенції 1965 року Кочур серед 139 авторів підписав Лист-протест 139-ти на захист своїх друзів і близьких знайомих.

Усі ці роки Кочур багато і плідно працював, виховуючи нове покоління перекладачів. Його пере-

клади охоплюють 26 століть, починаючи від Архілоха (давньогрецька поезія) і закінчуючи сучасними поетами, три континенти (Європа, Америка й Азія), близько 30 літератур. Він автор статей з теорії перекладів, кваліфікованих передмов до видань зарубіжних авторів, численних рецензій і спогадів.

У 70-х роках Григорій Кочур щораз частіше потрапляв у списки тих, кого «розбирали» на різних зборах, потрапив у «чорні списки», зокрема за те, що зустрічався з українськими літераторами з-за кордону. Під час другої хвилі репресій серед української інтелігенції 1973 року Кочура виключили зі Спілки письменників України: попри тиск, Кочур не дав потрібних КДБ показів проти Євгена Сверстюка; його практично позбавили можливості публікуватися.

Тільки 1988 року Кочура відновили в СПУ. 1989 року видано невелику збірку його віршів «Інтинський зошит», його табірну поезію з царства «дротяного дракона». 1991 р. видано том вибраних перекладів «Друге відлуння».

Як твердить критик і теоретик перекладів М. Новикова, збірка перекладів Кочура – це «одночасно факт української культури, документ нашого часу і «багатоголосий монолог» самого Кочура».

Григорій Кочур – лауреат премії ім. М. Рильського за переклади і Державної премії ім. Т. Шевченка за книгу перекладів «Друге відлуння».

Тільки у віці вже за 80 років діс-

тав можливість прийняти зарубіжні запрошення й виступити з доповідями на наукових конференціях у США (Ілінойський університет, 1991), у Польщі й Чехії (1992)..

Григорій Кочур був дійсним членом Наукового товариства ім. Т. Шевченка, нагороджений медаллю НТШ ім. М. Грушевського.

Ушанування пам'яті В Ірпені діє приватний Літературний музей Г. П. Кочура. Він розташований у будинку, де з 1962 по 1994 рік жив і працював видатний український поет, перекладач і літературознавець. Вулиця, на якій стоїть цей будинок, нині названа іменем Григорія Кочура. Музей відкрили 1997 року року діти Григорія Кочура. Тут представлена інформація про діяльність українських патріотів 60 – 70 років, окремо представлена меморіальна виставка вчителя Григорія Кочура – видатного поета. перекладача Миколи Зерова.

Щорічно в Ірпені на честь Григорія Кочура проходить міжнародний фестиваль письменників і перекладачів «Кочур-Фест». Існує державна премія імені Григорія Кочура, що присуджується за кращі переклади українською мовою визначних творів світової поезії та вагомі перекладознавчі праці в царині українського художнього перекладу.

За підтримки МФ «Відродження» видано найповніший збірник поетичних перекладів Григорія Кочура «Третє відлуння».

У рамках декомунізації в Чернігові іменем Григорія Кочура названо вулицю. 2023 року Київська міська рада також перейменувала вулицю на його честь. Така ж вулиця є в місті Мена.